

POLISI DIOGELU

CREWYD
CREWYD GAN
CADARNHAWYD GAN Y CORFF LLYWODRAETHOL
DYDDIAD ADOLYGU

01/2020
CSP
01/2020
09/2021

Cynnwys

Cyflwyniad	Tudalen 2
Dyletswydd i hysbysu Plant mewn Perygl o Niwed	Tudalen 2
Dyletswydd i hysbysu Oedolion mewn Perygl	
Cydgysfrinachedd	Tudalen 3
Atal	Tudalen 3
Gweithdrefnau Diogelu	Tudalen 4
Gwneud cyfeireb ddiogelu	Tudalen 5
Chwythu'r Chwiban	Tudalen 6
Diogelu plant dan amgylchiadau penodol	Tudalen 6
Rheoli Honiadau / Pryderon ynghylch Ymarferwyr a rhai mewn Sefyllfaoedd Ymddiriedol	Tudalen 7
Cynorthwyo plant a phobl ifanc	Tudalen 8
Cwynion	Tudalen 9
Atodiad A - Ymateb i honiad plentyn neu rywun ifanc	Tudalen 10
Atodiad B - Cyfrifoldebau'r Unigolyn Uwch Penodedig (DSP)	Tudalen 11
Atodiad C - Cyfrifoldebau cyrff llywodraethol / perchenogion	Tudalen 15
Atodiad D - Diffiniadau a dangosyddion cam-drin	Tudalen 17
Atodiad E - Camfanteisio ar Ymddiriedaeth	Tudalen 19
Atodiad F - Gwybodaeth am Ap Gweithdrefnau Diogelu Cymru	Tudalen 20
Adolygu Polisi	Tudalen 21

Cyflwyniad

Mae Ysgol y Preseli yn cydnabod yn llawn ei chyfraniad at ddiogelu. Mae'n ymroddi'n llwyr i gadw at Weithdrefnau Diogelu Cymru (Atodiad F) ac adran 175 o Ddeddf Addysg 2002, sy'n gofyn bod trefniadau gan Awdurdodau Lleol a Chyrff Llywodraethol ysgolion a sefydliadau a gynhelir ar gyfer arfer eu swyddogaethau gyda'r nod o ddiogelu a hybu lles plant trwy greu a chynnal amgylchedd dysgu diogel.

Mae tair prif elfen i'n polisi:

- atal drwy'r cymorth addysgol a bugeiliol sy'n cael ei gynnig i ddisgyblion
- gweithdrefnau ar gyfer nodi a hysbysu camdriniaeth honedig oherwydd bod staff ysgol mewn lle da i weld arwyddion cam-drin
- cymorth i ddisgyblion a allai fod wedi cael eu cam-drin.

Byddwn hefyd yn gweithio gydag asiantaethau eraill er mwyn sicrhau bod cyfundrefn gadarn ar gyfer y canlynol:

- atal pobl anaddas rhag gweithio gyda phlant a phobl ifanc;
- hyrwyddo arferion diogel a herio arferion gwael ac anniogel;
- asesu risg a sicrhau diogelwch plant tra byddant oddi ar y safle neu ar ymweliadau addysgol;
- cyfrannu at weithio effeithiol ar y cyd rhwng pawb sy'n ymwneud â darparu gwasanaethau ar gyfer plant a phobl ifanc;
- sicrwydd safle yn yr ysgol a'r cylch gan gynnwys mynediad ymwelwyr â'r ysgol.

Mae ein polisi'n berthnasol i **holl** staff, llywodraethwyr a gwirfoddolwyr sy'n gweithio yn yr ysgol. Bydd ein hysgol yn adolygu'r polisi bob blwyddyn ac mae'n ymrwymo i ddilyn unrhyw ganllawiau newydd a ddaw oddi wrth Lywodraeth Cymru neu Fwrdd Diogelu Rhanbarthol Canolbarth a Gorllewin Cymru (CYSUR).

Dyletswydd i hysbysu plant mewn perygl

Fel partner perthnasol, mae dyletswydd ar Ysgol y Preseli i hysbysu unrhyw bryderon ynghylch plentyn mewn perygl fel yr amlinellir yn adrannau 162(2) a 1624(4) o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru).

Mae Adran 130(4) o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014 yn diffinio 'plentyn mewn perygl' fel a ganlyn:

- plentyn sy'n dioddef neu mewn perygl o gamdriniaeth, esgeulustod neu fathau eraill o niwed; a hefyd
- plentyn sydd ag anghenion gofal a chymorth

Dyletswydd i hysbysu oedolion mewn perygl

Mae dyletswydd ar yr ysgol hefyd i hysbysu 'oedolion mewn perygl' sy'n cael eu hamlinellu yn adran 126(1) o Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) 2014. Mae diffiniad 'oedolyn mewn perygl' fel a ganlyn:

- oedolyn sy'n dioddef neu mewn perygl o gamdriniaeth ac esgeulustod
- oedolyn sydd ag anghenion gofal a chymorth
- oedolyn sydd, o ganlyniad i'r anghenion hynny, yn methu amddiffyn ei hun rhag y cam-drin neu berygl cam-drin.

Mae modd cysylltu â'r Tîm Diogelu Oedolion yng Nghyngor Sir Penfro i gael cyngor a chyfarwyddyd ar 01437 776056.

Cydggyfrinachedd

Weithiau nid yw plant neu bobl ifanc yn teimlo'n hyderus i ddweud wrth aelod o'r staff y cawsant eu niweidio heblaw eu bod yn teimlo na fydd y wybodaeth yn cael ei rhannu gyda neb arall. Fodd bynnag, mae cyfrifoldeb proffesiynol ar staff i rannu gwybodaeth berthnasol ynghylch unrhyw gamdriniaeth neu esgeulustod honedig o blant gyda'r asiantaethau statudol dynodedig.

Mae'n bwysig bod pob aelod o staff yn deimladol ac yn egluro wrth y plant neu bobl ifanc yr angen i ddweud wrth y bobl berthnasol, ond na fyddant yn dweud wrth neb ond y rhai sydd angen gwybod, ac na fydd yn cael ei rannu'n gyffredinol. Byddwch yn ymwybodol y gallai fod wedi cymryd cryn ddewrder ar eu rhan i rannu eu camdriniaeth neu esgeulustod ac y gallant hefyd fod yn teimlo teimladau croes i'w gilydd, yn cynnwys euogrwydd, embaras ac anffyddlondeb os yw'r camdriniwr yn rhywun agos.

Cyfrifoldeb yr ysgol yw sicrhau mai dim ond y rhai gyda rhan broffesiynol, e.e. yr Unigolyn Uwch Penodedig (DSP) a'r Pennaeth, sy'n cael mynediad at unrhyw gofnodion diogelu. Ar bob adeg arall dylid eu cadw'n ddiogel dan glo ac ar wahân i brif ffeil y plentyn neu rywun ifanc.

Yr Unigolyn Uwch Penodedig ar gyfer amddiffyn plant yn yr ysgol hon yw: (*Rhowch yr enw/au*)

Atal

Rydym yn cydnabod fod hunan-barch, hyder, cyfeillion cefnogol a llinellau cyfathrebu da gydag oedolyn dibynadwy'n helpu diogelu disgyblion.

Felly, bydd yr ysgol yn gwneud y canlynol:

- sefydlu a chynnal naws lle mae plant yn teimlo'n ddiogel ac yn cael eu hannog i siarad, a chael eu clywed

- sicrhau fod plant yn gwybod fod oedolion yn yr ysgol y gallant fynd atynt os ydynt yn bryderus neu mewn trafferth
- cynnwys gweithgareddau a chyfleoedd Addysg Personol a Chymdeithasol (ABCh) yn y cwricwlwm, sy'n rhoi'r sgiliau i blant a phobl ifanc sydd arnynt eu hangen i aros yn ddiogel rhag camdriniaeth a gwybod at bwy i droi am gymorth
- sicrhau bod plant yn ymwybodol o'u hawliau i fod yn ddiogel trwy hyrwyddo CCUHP.
- cynnwys deunydd yn y cwricwlwm fydd yn helpu plant a phobl ifanc ddatblygu agweddau ymarferol at gyfrifoldebau bywyd oedolyn, yn enwedig o ran sgiliau gofal a magu plant.

Gweithdrefnau Diogelu

Rydym yn cadw at Weithdrefnau Diogelu Cymru 2019 a gymeradwywyd gan Lywodraeth Cymru a Bwrdd Rhanbarthol Diogelu Plant y Canolbarth a'r Gorllewin (CYSUR). Rydym hefyd yn cydnabod 'Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant (Cymru) (2014). Mae'r ysgol yn gwneud y canlynol:

- enwi Unigolyn Uwch Penodedig (DSP) ar gyfer diogelu sydd wedi dilyn hyfforddiant perthnasol. Dyma'r enwau perthnasol **Mrs Catrin Jones (Pennaeth Cynorthwyl); Mrs Carwen Morgan Davies (Dirprwy Bennaeth) a Mrs Rhonwen Morris (Pennaeth).**
- cydnabod swyddogaeth y DSP sydd wedi dilyn hyfforddiant diogelu priodol yn ôl dogfen Llywodraeth Cymru 'Cadw Dysgwyr yn Ddiogel'. (Gwelwch Atodiad B)
- sicrhau bod y DSP wedi cwblhau pum modiwl '*Cadw Dysgwyr yn Ddiogel*' sydd i'w cael ar wefan yr HWB
- sicrhau bod pob aelod o staff a'r llywodraethwyr:
 - yn gwybod enw a swyddogaeth y DSP a'r llywodraethwr penodedig ar gyfer diogelu
 - yn gwybod fod ganddynt gyfrifoldeb unigol dros atgyfeirio pryderon diogelu trwy ddilyn y prosesau a phrotocolau lleol
 - yn gwybod sut i atgyfeirio pryderon pan nad yw'r DSP ar gael
 - yn gwybod sut i ymateb i honiad gan ddisgybl (gwelwch Atodiad A)
- sicrhau bod holl staff yn ymwybodol o ac effro i arwyddion cam-drin ac yn gwybod sut i ymateb i ddisgybl sy'n gwneud honiad
- sicrhau bod rhieni'n deall cyfrifoldeb diogelu'r ysgol a bod hyn yn cael ei amlinellu yn llyfryn / prospectws yr ysgol
- sicrhau bod holl staff yn dilyn unrhyw hyfforddiant diogelu a gytunwyd gyda'r awdurdod lleol sy'n berthnasol i'w swyddogaeth
- rhoi cyfarwyddyd diogelu rheolaidd i'r holl staff ynghylch y canlynol:
 - eu cyfrifoldeb personol dros ddiogelu
 - gweithdrefnau atgyfeirio diogelu lleol
 - nodi camdriniaeth ac esgeulustod
 - sut i gynorthwyo plentyn sy'n honni camdriniaeth
- unrhyw hysbysrwydd neu weithdrefnau diogelu newydd
- hysbysu Gofal Cymdeithasol Lleol:

- os caiff disgybl gyda chynllun amddiffyn plentyn ei wahardd naill ai am gyfnod penodol neu'n barhaol
 - os oes absenoldeb am fwy na dau ddiwrnod o'r ysgol (neu un diwrnod yn dilyn penwythnos) os oes gan y disgybl gynllun amddiffyn plentyn
 - os yw disgybl gyda chynllun gofal a chymorth plentyn anghenus yn absennol heb esboniad
- cydweithredu gydag asiantaethau perthnasol o ran ymholiadau diogelu yn ôl y gofyn, gan gynnwys hysbysu a mynychu cyfarfodydd strategaeth, cynadleddau amddiffyn plant dechreuol / adolygol a chyfarfodydd grwpiau craidd
 - cadw cofnodion ysgrifenedig o bryderon ynghylch plant (gan nodi'r dyddiad, y digwyddiad a'r camau a gymrwyd), hyd yn oed pan nad oes angen cyfeirio'r mater at Ofal Cymdeithasol ar unwaith
 - sicrhau cadw holl gofnodion eu yn ddiogel dan glo neu gyfrinair
 - cadw at y gweithdrefnau yn nogfen Llywodraeth Cymru: *Gweithdrefnau ar gyfer Disgyblu a Diswyddo Staff Ysgol*
 - sicrhau bod trefnau denu a dewis yn dilyn protocol yr awdurdod lleol a chanllawiau Llywodraeth Cymru: 'Cadw Dysgwyr yn Ddiogel'
 - pennu llywodraethwr ar gyfer diogelu sy'n goruchwyllo polisi ac arferion diogelu'r ysgol (gwelwch dudalennau Atodiad C – Cyfrifoldebau Cyrff Llywodraethol / Perchenogion).

Gwneud Cyfeireb Ddiogelu

Os oes gan aelod o'r staff bryderon ynghylch lles plentyn neu rywun ifanc, bydd y DSP neu'r Pennaeth yn cael ei hysbysu ar unwaith. Byddant yn gofyn am gyngor y Tîm Asesu Gofal Plant (TAGP) ar 01437 776444 ac yn ysgwyddo cyfrifoldeb dros wneud unrhyw adroddiad dilynol (cyfeireb) i TAGP. Os nad yw'r DSP na'r Pennaeth ar gael **RHAID I HYN BEIDIO AG OEDI GWEITHREDU**. Dylai'r aelod o'r staff dan sylw ofyn am gyngor y TAGP yn uniongyrchol a dweud wrth y DSP neu'r Pennaeth pa gyngor a gafodd neu gyflwyno adroddiad (cyfeireb) mor fuan ag y bo modd.

Pan fo gwahaniaethau barn, dylai'r aelod o'r staff ofyn am gyngor yn uniongyrchol o'r Tîm Asesu Gofal Plant. Os yw'r plentyn neu rywun ifanc ar fin gadael yr eiddo, dylid hysbysu'r DSP neu'r Pennaeth ar unwaith. Y DSP neu'r Pennaeth, ar ôl ymgynghori â'r TAGP, fydd yn penderfynu ar y camau nesaf.

Os mai cyngor y TAGP yw cyflwyno adroddiad ysgrifenedig (cyfeireb) i'r Tîm Asesu Gofal Plant (TAGP), rhaid gwneud hyn ar Ffurflen Cyfeireb Amlasiantaethol (MARF) o fewn 24 awr.

Er y caiff oed a sgiliau llafar plentyn neu rywun ifanc eu hystyried bob amser, fe all yr Heddlu a/neu'r Tîm Asesu Gofal Plant fod eisiau cyfweld plentyn neu rywun ifanc yn eiddo'r ysgol ac fe all y DSP neu'r Pennaeth ganiatáu'r cais hwn.

Os oes anaf wedi digwydd, dylid gweithredu fel a ganlyn, boed rheswm dros gredu y cafodd ei achos gan gamdriniaeth neu beidio:

- a) Os yw'r anaf yn ddifrifol ac yn gofyn sylw meddygol brys, dylid galw ambiwlans i fynd â'r plentyn neu rywun ifanc i'r Adran Ddamweiniau ac Argyfwng.
- b) Os oes honiad neu achos rhesymol dros gredu mai rhiant neu ofalwr a achosodd yr anaf neu gamdriniaeth, rhaid hysbysu'r Tîm Asesu Gofal Plant (TAGP) AR UNWAITH oherwydd y gallant ddymuno gwneud trefniadau i Bediatregydd archwilio'r plentyn pan fydd yn cyrraedd yr ysbyty.
- c) Trafod gyda'r TAGP neu'r Heddlu pwy fydd yn gwneud y penderfyniad ynghylch ba bryd i hysbysu'r rhieni / gofalwyr.

Rhaid i'r DSP neu'r Pennaeth gael gwybod ar unwaith am y camau gweithredu uchod. Gallai methiant staff i hysbysu amheuaeth o gam-drin plentyn beri cymryd camau disgyblu yn eu herbyn.

Chwythu'r Chwiban

Bydd ein hysgol yn sicrhau bod holl staff yn gyfarwydd â threfniadau'r awdurdod lleol ar gyfer chwythu'r chwiban a sicrhau eu bod yn ymwybodol bod adran 3.3 o bolisi Chwythu Chwiban yr awdurdod lleol yn datgan, pan fo unrhyw bryder yn berthnasol i fater diogelu, eu bod yn gorfod ymgynghori â'r Tîm Asesu Gofal Plant. Yn ei dro, bydd y Tîm yn hysbysu Swyddog Dynodedig yr Awdurdod Lleol (SDALI) ar gyfer rheoli honiadau proffesiynol ar ran yr Awdurdod os oes gofyn.

Diogelu plant dan amgylchiadau penodol:

Mae diffiniadau camdriniaeth ac esgeulustod i'w cael yng Ngweithdrefnau Diogelu Cymru 2019 a dogfen Deddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014 '*Gweithio Gyda'n Gilydd i Ddiogelu Pobl Cyfrol 5 – Trin Achosion Unigol i Ddiogelu Plant mewn Perygl*' ond maent i'w cael yn gyfleus hefyd yn Atodiad C, Diffiniadau a Dangosyddion Cam-drin Plant.

Mae ein hysgol yn derbyn y gall rhai plant neu bobl ifanc fod yn fwy agored i gamdriniaeth ac esgeulustod a bod gennym ddyletswyddau a chyfrifoldebau diogelu penodol mewn cysylltiad â'r rhain ac y cadwn at y Canllawiau Ymarfer Cymru Gyfan canlynol.

- Diogelu plant rhag camfanteisio troseddol (CCE)
- Diogelu plant rhag cam-drin cysylltiedig â chredau diwylliannol a chrefyddol
- Diogelu plant a all fod yn cael eu masnachu
- Diogelu plant sy'n teimlo effaith camdriniaeth deuluol
- Diogelu plant rhag esgeulustod
- Diogelu plant rhag cam-drin ar-lein
- Diogelu plant pan fo pryderon ynghylch ymddygiad rhywiol niweidiol
- Diogelu plant sy'n cael eu haddysgu gartref
- Diogelu plant sy'n mynd ar goll o gartref neu ofal

- Diogelu plant rhag camfanteisio rhywiol

Mae gennym ddyletswyddau diogelu penodol hefyd mewn cysylltiad â'r canlynol (ymhlith eraill):

- Plant mewn perygl o radicaleiddio
- Herio bwllo - Cydraddoldeb, Hawliau a Pharch
- Plant gydag anableddau
- Plant sy'n derbyn gofal
- Plant yn byw gyda rhieni'n camddefnyddio sylweddau neu afiechyd y meddwl
- Plant a phobl ifanc yn y gyfundrefn cyfiawnder ieuenctid
- Plant mewn perygl o briodas dan orfod / anffurfio organau cenhedlu benywod (FGM)
- Pobl ifanc sy'n camddefnyddio sylweddau
- Plant sy'n colli addysg
- Disgyblion gyda chyflyrau meddygol

Caiff amrediad ehangach o amgylchiadau diogelu penodol eu disgrifio'n fanylach ym Mhennod 5 o ganllawiau Llywodraeth Cymru '*Cadw Dysgwyr yn Ddiogel*'. Mae'n hollbwysig fod staff yn gwbl ymwybodol o amgylchiadau diogelu ehangach. Mae gan yr ysgol hefyd ei pholisïau ei hun mewn cysylltiad â rhai o'r rhain.

Mae gan yr ysgol bolisi lechyd a Diogelwch a gaiff ei adolygu'n rheolaidd gan gorff llywodraethol yr ysgol sy'n goruchwyllo'r polisi a threfniadau iechyd a diogelwch yr ysgol ar y cyd â'r Pennaeth.

Rheoli Honiadau / Pryderon ynghylch Ymarferwyr a'r rhai mewn Sefyllfaoedd Ymddiriedol

Os bydd plentyn neu rywun ifanc yn gwneud honiad yn erbyn aelod o'r staffbydd yr ysgol yn dilyn canllawiau BDPSB yr awdurdod lleol '*Rheoli Honiadau yn erbyn Oedolion sy'n Gweithio gyda Phlant 2013*'. Rhaid i bwy bynnag sy'n derbyn yr honiad hwnnw drosglwyddo manylion y pryder ar unwaith i'r Pennaeth neu, yn absenoldeb y Pennaeth, i aelod o'r staff gyda chyfrifoldebau arwain uwch. Bydd y Pennaeth yna'n cysylltu â'r Tîm Asesu Gofal Plant i drafod y camau nesaf yn unol â threfniadau lleol. Fe all a Pennaeth hefyd ofyn am gyngor Swyddog Dynodedig yr Awdurdod Lleol (SDALI) ar gyfer rheoli honiadau proffesiynol ar 01437 776222.

Os caiff honiad diogelu ei wneud yn erbyn y Pennaeth rhaid i'r aelod o'r staff sy'n derbyn yr honiad hwnnw gysylltu â Chadeirydd y Llywodraethwyr a fydd yna'n cysylltu â'r Tîm Asesu Gofal Plant neu Swyddog Dynodedig yr Awdurdod Lleol (SDALI). Mae modd gofyn am gyngor naill ai'r TAGP neu'r SDALI bob amser.

Camddefnyddio sefyllfa ymddiriedol

Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru'n nodi bod angen i holl staff addysg wybod fod ymddygiad amhriodol gyda phlant, neu tuag atynt, yn annerbyniol. Yn arbennig, dan Ddeddf Troseddau Rhywiol, 2003, mae'n drosedd i rywun dros 18 (er enghraifft athro

neu athrawes, gweithiwr ieuenctid) gael perthynas rywiol gyda phlentyn dan 18 pan fo'r unigolyn dan sylw mewn sefyllfa ymddiriedol o ran y plentyn, hyd yn oed os yw'r berthynas yn gydsyniol. Mae hyn yn berthnasol i blentyn neu rywun ifanc sy'n dilyn addysg lawn-amser a'r unigolyn yn gweithio yn yr un sefydliad, hyd yn oed os nad yw'n dysgu'r plentyn neu'r un ifanc. (Gwelwch Atodiad E – Camfanteisio ar Ymddiriedaeth)

Cynorthwyo plant a phobl ifanc

Mae camdriniaeth ac esgeulustod yn ddinistriol i blant neu bobl ifanc a gall hefyd beri gofid a phoen meddwl i staff sy'n ymwneud â nhw. Rydym yn cydnabod y gall fod effaith ddofn ar blant sy'n dioddef camdriniaeth ac esgeulustod neu'n gweld trais. Efallai mai'r ysgol yw'r unig elfen sefydlog, ddiogel a rhagweladwy ym mywydau plant a phobl ifanc sy'n dioddef camdriniaeth ac esgeulustod. Fodd bynnag, fe all eu hymddygiad fod yn heriol yn yr ysgol neu gallant fynd yn encilgar. Bydd yr ysgol yn ymdrechu i gynorthwyo'r disgyblion trwy gymryd holl honiadau o ddifrif a gwneud y canlynol:

- sicrhau bod y DSP yn hysbysu pawb ac yn gyswllt canolog. Pan fo aelod o'r staff yn destun honiad plentyn neu rywun ifanc, caiff cyswllt ar wahân ei enwebu i osgoi unrhyw wrthdaro buddiannau
- ymateb gyda chydymdeimlad i unrhyw gais gan ddisgyblion neu staff am amser rhydd i ddelio â gofid neu boen meddwl
- cadw cydgyfrinachedd a rhannu gwybodaeth ar sail bod angen gwybod gydag unigolion ac asiantaethau perthnasol yn unig
- cadw a storio cofnodion yn ddiogel a hysbysu Gofal Cymdeithasol cyn gynted â bod pryder yn dychwelyd
- cynnig manylion llinellau cymorth, cwnsela neu gymorth allanol arall
- cydweithredu'n llawn gydag asiantaethau statudol perthnasol

Mae cynnwys cwricwlwm yr ysgol yn annog hunan-barch, hunangymhelliad a hawliau plant a bydd yn hyrwyddo amgylchedd cadarnhaol, cefnogol a diogel ac yn rhoi ymdeimlad o gael eu gwerthfawrogi i blant a phobl ifanc.

Bydd yr ysgol yn defnyddio strategaethau ymddygiad cadarnhaol sy'n anelu at gynorthwyo plant a phobl ifanc agored i niwed trwy dderbyn y gall rhai plant fabwysiadu ymddygiadau treisiol y dylid eu cyfeirio at gymorth ac ymyriad mewnol priodol.

Bydd yr ysgol yn ymdrechu i sicrhau bod y plant a phobl ifanc yn gwybod fod rhyw ymddygiad yn annerbyniol ond eu bod yn cael eu gwerthfawrogi yn hytrach na'u beio am unrhyw gam-drin sydd wedi digwydd. Bydd yr ysgol yn gwneud y canlynol:

- cytuno ar agwedd gyson sy'n canolbwyntio ar ymddygiad y plant neu bobl ifanc ond heb niweidio'u hymdeimlad o hunan-barch
- cadw cyswllt ag asiantaethau eraill fel Gofal Cymdeithasol, Gwasanaethau Iechyd Meddwl Plant a'r Glasoed, y Gwasanaeth Seicoleg Addysg,

Gwasanaethau Cymorth Ymddygiad, Gwasanaeth Lles Addysg a gwasanaethau eirioli os oes gofyn

Pan fo plentyn neu rywun ifanc gyda chynllun amddiffyn plentyn yn trosglwyddo i ysgol arall, bydd y DSP yn cysylltu'n uniongyrchol â swyddog perthnasol yn yr ysgol newydd i drefnu trosglwyddo unrhyw wybodaeth ddiogelu berthnasol neu gynllun amddiffyn plentyn (ar ôl cael cytundeb Cadeirydd y Gynhadledd Amddiffyn Plant).

Defnyddio ymyriad corfforol

Caiff ein polisi ar ymyriad corfforol ei gyflwyno ym mholisi ein hawdurdod lleol '*Trin Cadarnhaol a Defnyddio Mannau o'r Neilltu ar gyfer Ysgolion / Sefydliadau Addysgol – Mehefin 2019*'. Caiff ei adolygu bob blwyddyn gan y corff llywodraethol ac mae'n cyd-fynd â chanllawiau Llywodraeth Cymru ar '*Ymyriad diogel ac effeithiol – defnyddio grym rhesymol a chwilio am arfau 097/2013*'.

Cwynion

Mae gan yr ysgol Drefn Gwyno a seiliwyd ar yr enghraifft yn y *Gweithdrefnau Cwyno ar gyfer Cyrff Llywodraethol Ysgolion yng Nghymru 2012*, ac mae ynddi hysbysrwydd cwyno i blant fel bod plant, staff a'r cyhoedd yn gallu cyflwyno eu cwynion ynghylch yr ysgol, gan gynnwys cwynion Diogelu a phryderon na chymrwyd camau Diogelu.

Ymateb i honiad plentyn neu rywun ifanc

Derbyn

Gwrandewch yn ofalus ar yr hyn sy'n cael ei ddweud, heb ddangos syndod nac anghrediniaeth. Derbyniwch yr hyn sy'n cael ei ddweud ac, er y gallai'r plentyn neu rywun ifanc sy'n gwneud yr honiad fod yn hysbys i chi fel rhywun nad yw bob amser yn dweud y gwir, ni ddylai hyn ddylanwadu ar eich barn nac annilysu'r honiad. Peidiwch â cheisio archwilio'r honiad. Eich dyletswydd chi fydd gwranddo ar yr hyn sy'n cael ei ddweud a throsglwyddo'r wybodaeth honno.

Tawelu Meddwl

Cysurwch, byddwch yn ddidwyll a pheidiwch â gwneud addewidion na allwch eu cadw, e.e. "Fe arhosaf gyda thi" neu "bydd popeth yn iawn nawr". Lleddfwch euogrwydd, os yw'r disgybl yn cyfeirio ato, e.e. "Nid arnat ti mae'r bai. Nid dy fai di yw hyn". Peidiwch ag addo cydgyfrinachedd oherwydd y bydd dyletswydd arnoch i drosglwyddo'r wybodaeth ac mae angen i'r plentyn wybod hyn.

Ymateb

Gallwch ofyn cwestiynau ond ni ddylid casglu mwy o wybodaeth nag sy'n angenrheidiol i eglurhau'r honiad ac, fel arfer, ni ddylai fod yn fwy na siarad gyda'r plentyn neu blant dan sylw. Mae'n well os gall y plentyn neu blant roi disgrifiad rhydd heb ymyrryd i holi. Gallwch annog y plentyn neu blant i ddweud wrthyh beth ddigwyddodd yn eu geiriau eu hunain trwy ddefnyddio prociau amhenodol i'r cof a chwestiynau penagored fel "eglw'r wrthyf beth ddigwyddodd", "disgrifiwch wrthyf beth ddigwyddodd", "oes gennych chi unrhyw beth arall i'w ddweud wrthyf?"

Y cwestiynau penagored mwyaf cyffredin yw: Beth ddigwyddodd? Pryd ddigwyddodd e? Ble digwyddodd e? Pwy oedd yno? Peidiwch fyth â gofyn Pam oherwydd y gall hyn awgrymu bai. Peidiwch â chasglu datganiadau "tystion" os na ofynnodd y TAGP amdanynt a pheidiwch â gofyn i'r disgyblion ailadrodd eu honiad wrth rywun arall oherwydd y gallant deimlo nad ydynt yn cael eu credu ac fe all eu cof o beth ddigwyddodd newid. Peidiwch â beirniadu'r tramgwyddwr oherwydd y gall y disgybl ddal i fod â chysylltiad emosiynol cadarnhaol â'r unigolyn dan sylw.

Cofnodi

Cadwch gofnod cywir o'r hyn a ddywedodd y plant yn eu geiriau eu hunain ac o unrhyw gwestiynau a ofynnwyd gennych. Nodwch y dyddiad, yr amser a phwy gadwodd y cofnod ar eich cofnod ysgrifenedig a chadwch eich nodiadau. Peidiwch â chael eich digio gan unrhyw iaith neu eiriau cas sy'n cael eu defnyddio i ddisgrifio'r cam-drin. Os ydych wedi sylwi ar unrhyw gleisio gweladwy, mae'n ddefnyddiol nodi ble mae ond peidiwch â gofyn i'r plentyn dynnu unrhyw ddillad i'r diben hwn. Cofnodwch ddatganiadau ac agweddau gweladwy yn hytrach na'ch dehongliadau neu dybiaethau.

Y Camau Olaf

Yna dylid gofyn am gyngor y DSP neu'r Pennaeth sy'n gallu cyfeirio at asiantaethau priodol neu ofyn am gyngor y Tîm Asesu Gofal Plant.

Cyfrifoldebau'r Unigolyn Uwch Penodedig (DSP) dros Ddiogelu

- 1.0 Dylai pob ysgol enwi Unigolyn Uwch Penodedig (DSP) gyda chyfrifoldeb arweiniol dros reoli diogelu. Dylai'r DSP wybod sut i nodi ac adnabod arwyddion camdriniaeth ac esgeulustod a gwybod pan fo'n briodol gwneud cyfeireb i'r asiantaethau perthnasol. Mae'r swyddogaeth yn golygu rhoi cyngor a chymorth i staff eraill, gan roi adroddiadau (cyfeirebau) i asiantaethau eraill a gweithio gyda nhw yn ôl yr angen. Nid swyddogaeth y DSP yw ymchwilio i honiadau, ond gweld bod y pennaeth yn ymwybodol o holl faterion diogelu.
- 1.1 Nid oes angen i'r DSP fod yn athro neu athrawes ond mae'n gorfod bod yn aelod o'r tîm arweinwyr uwch gyda'r statws ac awdurdod o fewn y sefydliad i gyflawni'r dyletswyddau'r swydd, gan gynnwys ymrwymo adnoddau i ddiogelu a, phan fo hynny'n briodol, cyfarwyddo staff eraill.
- 1.2 Mewn llawer o ysgolion bydd un DSP yn ddigonol, ond dylai dirprwy fod ar gael i weithredu os bydd yn absennol. Mewn sefydliadau sy'n gweithredu ar wahanol safleoedd neu gyda strwythurau rheoli ar wahân, dylai fod DSP ar gyfer pob rhan neu safle. Mewn sefydliadau mawr, neu rai gyda nifer mawr o bryderon diogelu, efallai y bydd angen nifer o ddirprwyon neu dîm diogelu i ymgymryd â'r cyfrifoldebau.
- 1.3 Nid yw'r DSP yn gorfod bod yn arbenigwr ym maes diogelu ond bydd yn gyfrifol am arferion, polisi, gweithdrefnau a datblygiad proffesiynol y sefydliad o ran diogelu gan weithio gydag asiantaethau eraill yn ôl yr angen. Dylai'r pennaeth sicrhau bod y DSP yn cael y canlynol:
 - digon o amser ac adnoddau i wneud y swyddogaeth yn effeithiol, y dylid ei diffinio'n bendant yn nisgrifiad swydd y deiliad
 - mynediad at safon ofynnol hyfforddiant a chymorth i wneud y swyddogaeth
 - trosglwyddiad a chynefino manwl gan y DSP blaenorol wrth ymgymryd â'r swyddogaeth
 - amser i fynychu a rhoi adroddiadau a chyngor i gynadleddau amddiffyn plant a chyfarfodydd eraill rhwng asiantaethau yn ôl y gofyn.

Cyfeirebau

- 1.4 Dylai'r DSP weithredu fel man cyswllt a ffynhonnell cymorth, cyngor a gwybodaeth arbenigol o fewn y sefydliad wrth benderfynu gwneud adroddiad (cyfeireb) neu beidio trwy gadw cyswllt ag asiantaethau perthnasol.
- 1.5 Y DSP sy'n gyfrifol am roi adroddiadau (cyfeirebau) ynghylch honiadau o gam-drin i'r asiantaethau ymchwilio perthnasol. Pan fo'r rhain yn berthnasol i achosion o gamdriniaeth honedig neu honiadau yn erbyn staff, mae'r broses yn cael ei chyflwyno yng nghanllawiau Llywodraeth Cymru '*Diogelu plant ym myd addysg: trin honiadau o gam-drin proffesiynol yn erbyn athrawon a staff eraill 2014*' a '*Rheoli Honiadau yn erbyn Oedolion sy'n Gweithio gyda Phlant 2013*' yr awdurdod lleol.

Cadw cofnodion

- 1.6 Cyfrifoldeb y DSP yw cadw cofnodion ysgrifenedig / electronig manwl, cywir a diogel o blant a phobl ifanc lle mae pryderon diogelu. Mae'r cofnodion hyn yn gydgyfrinachol a dylid eu cadw ar wahân i gofnodion disgyblion. Dylent gynnwys cronoleg pryderon, adroddiadau (cyfeirebau), cyfarfodydd, galwadau ffôn ac e-byst.
- 1.7 Pan fydd plant neu bobl ifanc yn gadael y sefydliad, dylai'r DSP sicrhau anfon copi o'u ffeiliau diogelu i'r sefydliad newydd mor fuan ag y bo modd ond eu trosglwyddo ar wahân i brif ffeiliau'r disgyblion. Mae canllawiau pellach i'w cael yn nogfen CSP *'Canllawiau ar drosglwyddo a dal gafael ar gofnodion diogelu o fewn a rhwng sefydliadau addysg'*.

Cynyddu ymwybyddiaeth

- 1.8 Y DSP sy'n gyfrifol am sicrhau bod rhieni neu ofalwyr yn ymwybodol o bolisi diogelu'r ysgol. Mae hyn yn osgoi creu lle i wrthdaro trwy ddweud wrthynt am swyddogaeth y sefydliad a'r ddyletswydd i hysbysu pryderon. Bydd llawer o ysgolion yn cynnwys gwybodaeth am hyn mewn cyfarfodydd cynefino ar gyfer rhieni newydd, yn eu prospectws ac ar eu gwefan.
- 1.9 Mae'n arfer da i'r DSP roi cyfarwyddyd blynyddol a diweddariadau rheolaidd mewn cyfarfodydd staff ar unrhyw hysbysrwydd diogelu newydd neu newidiadau mewn gweithdrefnau lleol. Mae hyn yn sicrhau bod holl staff yn cael eu diweddarau a'u hatgoffa'n rheolaidd o'u cyfrifoldebau, a pholisïau a gweithdrefnau'r ysgol. Mae'n ddefnyddiol trafod diogelu'n rheolaidd mewn cyfarfodydd staff fel bod ymwybyddiaeth yn aros yn uchel.
- 1.10 Dylai'r DSP gadw cyswllt â'r Llywodraethwr Penodedig dros ddiogelu, fel bod y materion diogelu'n cael eu hysbysu yng nghyfarfodydd y corff llywodraethol. Ni ddylai adroddiadau i'r corff llywodraethol fod ynghylch plant a phobl ifanc penodol, ond dylent adolygu'r polisïau a gweithdrefnau diogelu. Mae'n arfer da i'r llywodraethwr enwebedig a'r DSP gyflwyno'r adroddiad gyda'i gilydd.
- 1.11 Dylai'r DSP a'r llywodraethwr diogelu sicrhau bod polisi diogelu'r sefydliad yn cael ei adolygu bob blwyddyn.

Adolygu'r polisi

- 1.12 Yn ogystal â pholisi diogelu'r ysgol, mae polisïau eraill yn berthnasol i ddiogelu ac fe all y DSP ymwneud â mesur effeithiolrwydd y polisïau eraill hyn i sicrhau bod yr ysgol yn diogelu ei disgyblion. Ymhlith polisïau perthnasol eraill mae:
- arferion gwaith mwy diogel
 - presenoldeb ac ymddygiad
 - trin cadarnhaol / ymyriad corfforol
 - cod ymddygiad staff
 - herio bwlio
 - gofal personol
 - denu a dewis staff
 - diogelwch ar-lein
 - cydgyfrinachedd
 - radicaleiddio
 - cynllun cydraddoldeb strategol

Mae polisïau diogelu eraill i'w cael yn ardal ddiogelu'r awdurdod lleol yn y Cwmwl Addysg.

- 1.13 Mae gan yr awdurdod lleol ragor o gymorth a chanllawiau ar gyfer y DSP ac mae'r NSPCC hefyd yn darparu adnoddau a chanllawiau defnyddiol.

Diogelu a hyfforddiant amlasiantaethol

- 1.14 Swyddogaeth y DSP, gan weithio gyda'r pennaeth, yw sicrhau bod holl staff a gwirfoddolwyr:

- yn cael mynediad at ac yn deall polisi diogelu'r ysgol yn enwedig staff newydd, rhan-amser neu lanw sy'n gallu gweithio gyda gwahanol sefydliadau addysgol
- yn cael cynefino ac yn dilyn hyfforddiant eDdysgu diogelu Haen 1 'Diogelu Pobl'
- yn gallu adnabod arwyddion a dangosyddion camdriniaeth ac esgeulustod
- yn gwybod sut i ymateb yn effeithiol pan fo ganddynt bryderon
- yn gwybod sut i ymateb yn briodol i honiad
- yn gwybod fod cyfrifoldeb arnynt i hysbysu unrhyw bryderon ar unwaith

- 1.15 Dylai'r DSP gadw cofnodion o ddyddiadau'r hyfforddiant, y darparwr a pha aelodau o'r staff oedd yn bresennol.

- 1.16 Yn ogystal â'r gofyniad bod Cadeirydd y Llywodraethwyr a'r Llywodraethwr Penodedig yn dilyn hyfforddiant diogelu, dylai hyfforddiant diogelu fod ar gael i'r holl lywodraethwyr i sicrhau ymwybyddiaeth sylfaenol a chyson. Mae cyrff llywodraethol yn gyfrifol am sicrhau fod polisïau a gweithdrefnau'r ysgol ar gyfer diogelu'n ateb gofynion statudol a dylai holl lywodraethwyr wybod beth i wneud os oes ganddynt bryderon ynghylch plentyn.

- 1.17 Dylai athrawon gael hyfforddiant diogelu fel rhan o hyfforddiant Athrawon Cymwysedig ond bydd angen atgyfnerthu hyn trwy hyfforddi ynghylch gweithdrefnau lleol ar eu penodiad cyntaf. Mae'r Safonau SAC yn gasgliad o ddatganiadau canlyniad i'w cyrraedd gan athrawon dan hyfforddiant gyda chysylltiad â chyhoeddiadau eraill a gofynion statudol fel y bo'n briodol.

- 1.18 Mae gofyn hefyd i athrawon dan hyfforddiant ddangos proffesiynoldeb i sicrhau bod cysylltiadau â dysgwyr ar sylfaen o hyder a pharch at ei gilydd, a derbyn y bydd hyn yn cynorthwyo gwneud y gorau o'u haddysg. Mae disgwyl iddynt roi tystiolaeth o'r safon hon trwy allu dangos gwybodaeth ac ymwybyddiaeth o iawnderau a hawliau holl ddysgwyr, yn ôl Confensiwn y Cenhedloedd Unedig ar Hawliau'r Plentyn (CCUHP) a pholisïau allweddol Llywodraeth Cymru.

- 1.19 Dylai staff a llywodraethwyr eraill gael hyfforddiant ar eu penodiad cyntaf. Dylai holl staff sydd heb gyfrifoldeb penodedig dros ddiogelu, gan gynnwys athrawon, ddilyn hyfforddiant lleol addas ar gyfnodau rheolaidd wedi hynny, i gadw'u gwybodaeth a sgiliau'n gyfredol.

- 1.20 Mae ysgolion unigol yn gyfrifol am sicrhau bod gan staff y cymhwysedd a hyder i gyflawni eu dyletswyddau diogelu a hyrwyddo ffyniant plant. Bydd yr awdurdod lleol yn gallu rhoi cyngor ar hyfforddiant gofynnol staff.

- 1.21 Diben hyfforddiant amlasiantaethol yw cael gwell canlyniadau i blant a phobl ifanc, gan gynnwys y canlynol:
- cyd-ddealltwriaeth o'r gorchwylion, prosesau, egwyddorion, a swyddogaethau a chyfrifoldebau sy'n cael eu hamlinellu mewn canllawiau cenedlaethol a threfniadau lleol ar gyfer diogelu plant a hybu eu lles
 - gwasanaethau mwy effeithiol ac integredig yn strategol ac unigol
 - gwell cyfathrebu rhwng gweithwyr proffesiynol, gan gynnwys dealltwriaeth gyffredin o dermau, diffiniadau a throthwyon allweddol
 - cysylltiadau gwaith effeithiol, gan gynnwys gallu gweithio mewn grwpiau neu dimau amlddisgyblaethol
 - penderfynu cadarn seiliedig ar rannu gwybodaeth, asesu trwyadl, dadansoddi beirniadol, a barn broffesiynol.
- 1.22 Dylai'r DSP gael hyfforddiant mewn gweithdrefnau rhwng asiantaethau sy'n galluogi iddynt weithio fel partneriaid gydag asiantaethau eraill, ac sy'n rhoi'r wybodaeth a sgiliau iddynt ar gyfer cyflawni eu cyfrifoldebau. Dylent hefyd ddilyn hyfforddiant rheolaidd i gadw'u gwybodaeth a sgiliau'n ddiweddar. Mae dewislen hyfforddiant diogelu i'w chael drwy adran Datblygiad Proffesiynol Parhaus adran hyfforddiant Dysgu a Datblygu.
- 1.23 Dylai staff eraill gael hyfforddiant ar eu penodiad cyntaf a dilyn hyfforddiant diweddar rheolaidd i gadw'u gwybodaeth a sgiliau'n gyfoes.
- 1.24 Cyhoeddwyd *Dod yn Athro Cymwysedig: Llawlyfr Canllawiau* diwygiedig gan Lywodraeth Cymru ym mis Ionawr 2014. Adlewyrchodd hwn newidiadau diweddar i ofynion hyfforddiant cychwynnol athrawon (HCA) cyn cael mynediad yn Adran 2 y ddogfen – Gofynion ar gyfer Darparu Cyrsiau HCA. Mae'r adran hon yn rhoi gwybodaeth i ddarparwyr HCA am y canllawiau diweddaraf ar ddiogelu plant ym myd addysg.

Cyfrifoldebau cyrff llywodraethol / perchenogion

- 1.0 Mae cyrff llywodraethol yn atebol am sicrhau fod polisïau a gweithdrefnau effeithiol yn bodoli i ddiogelu a hyrwyddo ffyniant plant yn unol â'r canllawiau hyn, ac arolygu ei gydymffurfiaid â nhw.
- 1.1 Dylai cyrff llywodraethol ysgolion a gynhelir a pherchenogion ysgolion annibynnol sicrhau bod eu sefydliadau priodol yn gwneud y canlynol:
 - bod â pholisïau a gweithdrefnau diogelu sydd:
 - yn unol â chanllawiau'r awdurdod lleol a gweithdrefnau rhwng asiantaethau a gytunwyd yn lleol
 - yn cynnwys gwasanaethau sy'n ymestyn y tu hwnt i'r diwrnod ysgol (e.e. llety, gweithgareddau cymunedol yn yr ysgol, ac ati)
 - yn cael eu hadolygu o leiaf bob blwyddyn
 - ar gael i rieni neu ofalwyr ar gais
 - yn cael eu darparu ar ffurf briodol i ddealltwriaeth plant, yn enwedig pan fo ysgolion yn darparu ar gyfer plant gydag anghenion ychwanegol
 - gweithredu trefnau denu staff diogel sy'n ystyried yr angen i ddiogelu plant a phobl ifanc, gan gynnwys trefniadau i sicrhau bod holl wiriadau priodol yn cael eu gwneud ar staff newydd a gwirfoddolwyr heb oruchwyliaeth fydd yn gweithio gyda phlant, gan gynnwys gwiriadau DBS perthnasol
 - sicrhau bod y pennaeth a holl staff parhaol eraill a gwirfoddolwyr sy'n gweithio gyda phlant yn dilyn hyfforddiant priodol i roi'r wybodaeth a sgiliau sy'n angenrheidiol iddynt gyflawni eu dyletswyddau diogelu'n effeithiol, a'u cadw'n ddiweddar trwy hyfforddiant rheolaidd
 - rhoi arweiniad eglur i staff dros dro a gwirfoddolwyr sy'n llenwi yn ystod absenoldebau byrdymor, fydd yn gweithio gyda phlant a phobl ifanc, ar drefniadau'r sefydliad ar gyfer diogelu a'u cyfrifoldebau
 - sicrhau bod y corff llywodraethol yn unioni ar unwaith unrhyw ddiffygion neu wendidau o ran trefniadau diogelu sy'n cael eu codi
 - sicrhau bod y DSP, y llywodraethwr penodedig a chadeirydd y llywodraethwyr yn dilyn hyfforddiant mewn gweithio rhwng asiantaethau sy'n unol â threfniadau'r awdurdod lleol ac sy'n gloywi eu gwybodaeth a'u sgiliau'n rheolaidd, yn ogystal â hyfforddiant diogelu

Llywodraethwr penodedig

1.2 Enwi Llywodraethwr Penodedig ar gyfer Diogelu i wneud y canlynol:

- bod yn gyfrifol am faterion diogelu
- sicrhau bod y corff llywodraethol yn adolygu polisïau a gweithdrefnau'r ysgol bob blwyddyn gan gynnwys ystyried sut y cyflawnodd ei gyfrifoldebau
- cadw cysylltiad â'r awdurdodau statudol o ran y broses ddisgyblaethol ar sail canllawiau Llywodraeth Cymru *Gweithdrefnau ar gyfer Disgyblu a Diswyddo Staff Ysgol (002/2013)*

Enw'r Llywodraethwr Penodedig ar gyfer Diogelu yw Mrs Rhianydd James.

- 1.3 Tra bo gan gyrrff llywodraethol swyddogaeth wrth arfer eu swyddogaethau disgyblaethol o ran honiadau diogelu yn erbyn aelod o'r staff, nid oes ganddynt swyddogaeth wrth ystyried achosion unigol a fydd yn cael eu hymchwilio dan drefniadau [Diogelu plant ym myd addysg: trin honiadau o gam-drin proffesiynol yn erbyn athrawon a staff eraill](#) (cylchlythyr Llywodraeth Cymru 009/2014).
- 1.4 Dylai holl aelodau'r corff llywodraethol ddilyn hyfforddiant diogelu perthnasol i sicrhau bod ganddynt y wybodaeth angenrheidiol i gyflawni eu swyddogaethau a deall eu cyfrifoldebau diogelu ehangach. Dylai aelodau'r corff llywodraethol gwblhau pum modiwl 'Cadw Dysgwyr yn Ddiogel' sydd i'w cael ar yr HWB. Yr argymhelliad hefyd yw bod llywodraethwyr yn dilyn y modiwl e-Ddysgu Haen 1 'Diogelu Pobl' trwy Ddatblygiad Proffesiynol Parhaus. Mae gwybodaeth ddefnyddiol arall am swyddogaeth ddiogelu llywodraethwyr i'w chael ar wefan Llywodraethwyr Cymru hefyd.

Diffiniadau a dangosyddion cam-drin

‘Plentyn mewn perygl’ yw plentyn sydd:

- sy’n dioddef neu mewn perygl o ddioddef camdriniaeth, esgeulustod neu fathau eraill o niwed; a hefyd
- sydd ag anghenion gofal a chymorth (boed yr awdurdod yn diwallu unrhyw rai o’r anghenion hynny neu beidio).

Mae plentyn yn dioddef camdriniaeth neu esgeulustod pan fydd rhywun yn peri anaf, neu’n peidio â gweithredu i atal niwed. Fe all plant gael eu cam-drin mewn teulu, neu mewn amgylchedd sefydliadol neu gymunedol, gan rai sy’n gyfarwydd iddynt neu, yn llai cyffredin, gan ddieithryn. Plentyn yw unrhyw un sydd eto heb gyrraedd eu 18fed pen-blwydd. Felly, mae ‘plant’ bob amser yn golygu ‘plant a phobl ifanc’. Nid yw’r ffaith bod plant wedi cyrraedd 16 oed ac efallai’n byw’n annibynnol yn newid eu statws na’u hawl i wasanaethau neu ddiogelwch dan Ddeddf Plant 1989.

Dylai pawb wneud y canlynol:

- bod yn effro i ddangosyddion camdriniaeth neu esgeulustod;
- bod yn effro i beryglon camdrinwyr i blant;
- rhannu eu pryderon fel bod modd casglu gwybodaeth i gynorthwyo asesu anghenion ac amgylchiadau’r plentyn;
- gweithio gydag asiantaethau i gyfrannu at gamau gweithredu sydd eu hangen i ddiogelu a hyrwyddo ffyniant y plentyn;
- cynnal y plentyn a’r teulu.

Categoriâu cam-drin yw corfforol, rhywiol, emosiynol / seicolegol, ariannol ac esgeulusol fel yr amlinellir yn Neddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant 2014, Gweithio Gyda’n Gilydd i Ddiogelu Pobl Cyfrol 5 – Trin Achosion Unigol i Ddiogelu Plant mewn Perygl.

Mae’r canlynol yn rhestr anghyflawn o enghreifftiau o bob un o gategoriâu camdriniaeth ac esgeulustod (mae diffiniadau manylach i’w cael yng Ngweithdrefnau Diogelu Cymru adran 2 – Canfod pan fo plentyn mewn perygl o niwed – Arwyddbyst Arferion Arwyddion a Dangosyddion):

Camdriniaeth gorfforol – taro, slapio, gor- neu gamddefnyddio moddion, ataliaeth ormodol neu gosbau amhriodol.

Camdriniaeth emosiynol / seicolegol – bygythion niweidio neu adael, rheolaeth drwy orfodaeth, codi cywilydd, cam-drin llafar neu hiliol, ynysu neu gadw rhag gwasanaethau neu rwydweithiau cefnogol, gweld cam-drin eraill.

Camdriniaeth rywiol – gorfodi neu ddenu plentyn neu rywun ifanc i gyfranogi mewn gweithgareddau rhywiol, boed y plentyn yn ymwybodol o beth sy’n digwydd neu beidio, fel y canlynol: cyffwrdd corfforol, gan gynnwys gweithgareddau treiddiol neu anhreiddiol; gweithgareddau digyffwrdd, fel cynnwys plant wrth edrych ar, neu wrth gynhyrchu, deunydd pornograffaid neu wyllo gweithgareddau rhywiol neu annog plant i ymddwyn mewn ffyrdd rhywiol amhriodol.

Camdriniaeth ariannol – bydd y dosbarth hwn yn llai cyffredin ymhlith plant ond dangosyddion fyddai'r canlynol:

- Peidio â diwallu eu hanghenion gofal a chymorth sy'n cael eu darparu trwy daliadau uniongyrchol
- Cwynion bod eiddo personol ar goll

Camdriniaeth esgeulusol – peidio â diwallu anghenion corfforol, emosiynol neu seicolegol sylfaenol sy'n debygol o arwain at amhariad ar iechyd a datblygiad.

Camfanteisio ar Ymddiriedaeth

Mae Canllawiau Llywodraeth Cymru'n nodi bod angen i holl staff wybod bod ymddygiad amhriodol gyda phlant, neu tuag atynt, yn annerbyniol. Yn arbennig, dan Ddeddf Troseddau Rhywiol, 2003, mae'n drosedd i rywun dros 18 (er enghraifft athro neu athrawes, gweithiwr ieuenctid) gael perthynas rywiol gyda phlentyn dan 18 pan fo'r unigolyn dan sylw mae mewn sefyllfa ymddiriedol o ran y plentyn, hyd yn oed os yw'r berthynas yn gydsyniol. Mae hyn yn berthnasol pan fo'r plentyn yn dilyn addysg lawn-amser a'r unigolyn dan sylw'n gweithio yn yr un sefydliad â'r plentyn, hyd yn oed os nad yw'n dysgu'r plentyn.

Mae holl gysylltiadau rhwng staff a disgyblion yn seiliedig ar ymddiriedaeth. Â siarad yn gyffredinol, mae modd disgrifio perthynas ymddiriedol fel un lle bo un ochr mewn sefyllfa ymddiriedol neu ddylanwad dros y llall, yn rhinwedd eu gwaith neu natur eu gweithgaredd. Fe all unigolyn yn y sefyllfa ymddiriedol allu peri llwyddiant neu fethiant. Fe all y berthynas gael ei hystumio gan ofn neu gymwynas. Mae'n hanfodol i bawb yn y fath sefyllfaoedd ymddiriedol ddeall y grym sydd ganddynt dros y rhai yn eu gofal a'u cyfrifoldeb o ganlyniad. Tra bo'r fath berthynas ymddiriedol yn bod, mae'n beth drwg caniatáu i berthynas ddatblygu mewn ffordd a allai arwain at berthynas rywiol. Bydd perthynas rywiol ei hun yn y bôn yn anghyfartal mewn perthynas ymddiriedol ac yn annerbyniol o ganlyniad. Mae hefyd yn amhriodol oherwydd y byddai'r berthynas 'broffesiynol' ymddiriedol yn newid.

Pennodd Deddf (Newid) Troseddau Rhywiol 2000 gyfres o alwedigaethau y mae cyfreithiau Camddefnyddio Sefyllfa Ymddiriedol yn berthnasol iddynt. Mae hyn yn cynnwys pawb sy'n gweithio mewn sefydliad addysgol. Prif ddiben y darpariaethau Camfanteisio ar Ymddiriedaeth yw gwarchod pobl ifanc 16 a 17 oed, sy'n cael eu hystyried yn agored arbennig i gamfanteisio gan y rhai sydd mewn sefyllfa ymddiriedol neu awdurdod yn eu bywydau.

Yn amodol ar nifer o ddiffiniadau cyfyngedig, mae'n drosedd i rywun mewn sefyllfa ymddiriedol gymryd rhan mewn unrhyw weithgaredd rhywiol gyda rhywun dan 18 oed pan fo perthynas ymddiriedol rhyngddynt, heb ystyried oed cydsynio, hyd yn oed os yw sail eu perthynas yn gydsyniol. Mae perthynas yn bodoli pan fo aelod o'r staff neu wirfoddolwr mewn sefyllfa o rym neu ddylanwad dros bobl ifanc 16 neu 17 oed yn rhinwedd y gwaith neu natur y gweithgaredd sy'n cael ei wneud.

Mae'r egwyddorion yn berthnasol heb ystyried cyfeiriadedd rhywiol: ni yw cysylltiadau cyfunrywiol na gwahanrywiol yn dderbyniol mewn sefyllfa ymddiriedol. Maent yr un mor berthnasol i bawb, heb ystyried rhyw, hil, crefydd, cyfeiriadedd rhywiol neu anabled. Dyma faes ble mae'n bwysig iawn osgoi unrhyw stereoteipio rhywiol neu stereoteipio arall. Yn ogystal, mae'n bwysig derbyn y gall menywod yn ogystal â dynion gamfanteisio ar sefyllfa ymddiriedol.

Dylai holl staff sicrhau bod eu cysylltiadau gyda phobl ifanc yn briodol i'w hoed a'u rhyw, a gofalu nad yw eu hiaith ac ymddygiad yn destun siarad neu ddyfalu. Mae

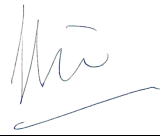
agweddau, ymarweddiad ac iaith i gyd angen gofal ac ystyriaeth, yn enwedig wrth ymwneud â'r glasoed.

Adolygu'r Polisi

Bydd y polisi hwn yn cael ei adolygu a'i gadarnhau bob blwyddyn mewn cyfarfod llawn o'r corff llywodraethol o leiaf unwaith y flwyddyn a chofnodi hynny yn y cofnodion. Gallai'r DSP neu'r Pennaeth fod eisiau rhoi gwybodaeth am y canlynol i'r Corff Llywodraethol:

- newidiadau i'r gweithdrefnau diogelu;
- hyfforddiant a wnaed gan yr holl staff a llywodraethwyr yn y 12 mis blaenorol;
- nifer y digwyddiadau o natur ddiogelu yn yr ysgol yn ystod y 12 mis blaenorol (heb fanylion nac enwau);
- ble a sut mae diogelu'n ymddangos yn y cwricwlwm;
- gwersi a ddysgwyd o adolygiadau ymarfer plant neu arferion lleol.

	Enw	Llofnod	Dyddiad
Cadeirydd y Llywodraethwyr	Mr Carwyn James		Ionawr 2021
Pennaeth yr Ysgol	Mrs Rhonwen Morris		Ionawr 2021

Dyddiad Adolygu	Medi 2021
-----------------	-----------